

УДК 331.105.449(477)

DOI <https://doi.org/10.32782/2307-7778/2025.2.10>**Ганна ДОБРОВОЛЬСЬКА**

доктор історичних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов і гуманітарних дисциплін
Академії праці, соціальних відносин і туризму,
вул. Кільцева дорога, 3-А, м. Київ, Україна, 03187 (anna.d5152@gmail.com)

Hanna DOBROVOLSKA

Doctor of Historical Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Foreign Languages and Humanities
Academy of labor, social relations and tourism,
Kiltseva Doroha str, 3-A, Kyiv, Ukraine, 03187(anna.d5152@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4896-4154>

ТРАНСФОРМАЦІЯ МІСЦЯ І РОЛІ ПРОФСПІЛОК У СИСТЕМІ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Анотація. *Мета статті* полягає в дослідженні місця й ролі профспілок у системі політичних відносин в умовах незалежності України. **Методологія дослідження** ґрунтується на принципах об'єктивності, історизму, системності. Основою дослідження також є методи аналізу, синтезу, порівняння, формальної логіки, історико-проблемний, історико-системний та історико-хронологічний. **Наукова новизна** полягає у спробі комплексного розгляду зміни місця та визначення ролі профспілок у політичних відносинах в умовах незалежності України. Проаналізовано форми та напрями політичної участі профспілок, визначено фактори, що обмежують їх політичну суб'єктність та вплив на формування соціально-економічної політики держави. **Висновки.** Установлено, що в умовах незалежності України відбулася суттєва трансформація місця і ролі профспілок у новій системі політичних відносин. Вони намагалися бути посередниками між державою, роботодавцями та найманими працівниками. Профспілки представляли інтереси працівників у тристоронньому соціальному діалозі, брали участь у розробці державної соціально-економічної політики, здійснювали правову експертизу законопроектів, подавали до них свої зауваження та пропозиції, протидіяли наступу влади на трудові права. Намагалися знайти баланс між політичною нейтральністю та активною участю в суспільно-політичних процесах. В умовах воєнного стану рівень соціального діалогу значно знизився. Влада, з метою дискредитації та зменшення ролі профспілкового руху в Україні, розгорнула наступ на їх права. Отже, зміна місця і ролі профспілок у системі політичних відносин України є тривалим і незавершеним процесом, який перебуває в прямій залежності від загального рівня демократизації суспільства, розвитку соціального діалогу та готовності держави визнавати профспілки рівноправним соціальним партнером.

Ключові слова: наймані працівники, політична система, політичні відносини, політичні партії, профспілки, соціальний діалог, трудові права.

TRANSFORMATION OF THE PLACE AND ROLE OF TRADE UNIONS IN THE SYSTEM OF POLITICAL RELATIONS IN THE CONDITIONS OF THE INDEPENDENCE OF UKRAINE

Abstract. *The purpose of the article* is to investigate the place and role of trade unions in the system of political relations in the context of the independence of Ukraine. The methodology of the research is based on the principles of objectivity, historicism, and consistency. The basis of the research is also the methods of analysis, synthesis, comparison, formal logic, historical-problematic, historical-systemic and historical-chronological. **The scientific novelty** lies in an attempt of comprehensively examining the change of the place and the role of trade unions in political relations in the context of the independence of Ukraine. The forms and directions of political participation of trade unions are analyzed, the factors limiting their political subjectivity

and influence on the formation of the socio-economic policy of the state are determined. **Conclusions.** It was established that in the context of the independence of Ukraine, a significant transformation of the place and role of trade unions in the new system of political relations has occurred. Trade Unions tried to be mediators between the state, employers and employees. They represented the interests of workers in a tripartite social dialogue, participated in the development of the state social and economic policy, implemented legal examination of draft laws, submitted their comments and suggestions to them, and opposed the government's attack on labor rights. They tried to find a balance between political neutrality and active participation in social and political processes. In the conditions of martial law, the level of social dialogue decreased significantly. The authorities, with the aim of discrediting and reducing the role of the trade union movement in Ukraine, launched an attack on their rights. Therefore, changing the place and role of trade unions in the system of political relations of Ukraine is a long and unfinished process, which is directly dependent on the general level of democratization of society, the development of social dialogue and the readiness of the state to recognize trade unions as an equal social partner.

Key words: employees, political system, political relations, political parties, trade unions, social dialogue, labor rights.

Постановка проблеми. У демократичному суспільстві профспілки посідають важливе місце в системі політичних відносин, оскільки є суб'єктами впливу на процеси формування та реалізації державної соціально-економічної політики. Проте воно може змінюватися залежно від рівня демократизації, економічного стану й політичної культури суспільства. Саме тому в умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій в Україні проблема визначення місця й ролі професійних спілок у системі політичних відносин України набуває особливого значення.

Актуальність теми зумовлюється також євроінтеграційними прагненнями України та зобов'язаннями перед Міжнародною організацією праці (далі – МОП) щодо розвитку соціального діалогу, участі профспілок у формуванні державної соціальної політики, здійснення захисту трудових прав і соціальних гарантій працівників.

Дослідження цього питання є не лише науково значущим, а й практично необхідним. Воно сприяє глибшому розумінню процесів демократизації, розвитку громадянського суспільства та становлення соціальної держави в Україні, що є пріоритетними напрямками її сучасного політичного розвитку.

Мета статті – дослідити місце й роль профспілок у системі політичних відносин в умовах незалежності України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі профспілки розглядають як інститути, що поєднують соціально-економічні та політичні функції. З одного боку, вони є організаціями, які захищають трудові, економічні та соціальні інтереси працівників; з іншого – важливими учасниками політичного процесу, здатними впливати на формування державної політики. Наприклад, професор В. Ф. Цвих зазначає, що «у політичному житті профспілки є особливою, потужною групою інтересів та однією з груп тиску, яка впливає на владу, але не прагне її завоювати. Вони пов'язують громадянське суспільство з державою і є посередниками між окремими найманими працівниками та владою, ефективними каналами вираження їхніх інтересів і думок, а в підсумку – досягнення позитивного розв'язання своїх проблем» [16, с. 123].

У радянський період профспілки були інтегровані в систему органів державної влади, а їхні функції фактично зводилися до розподілу матеріальних благ, які держава виділяла в їх розпорядження. У соціально-трудових відносинах профспілки, по суті, виступали на боці роботодавця – держави. Так, досвіду діяльності як самостійного суб'єкта політичних відносин в умовах політичного плюралізму та ринкових відносин радянські профспілки не мали. Не було такого досвіду ні в держави, ні в роботодавців, ні в політичних партій.

Після проголошення незалежності України в 1991 р. профспілки отримали реальну можливість діяти як самостійні інституції громадянського суспільства у сфері захисту соціально-економічних і трудових прав працівників. Для цього їм потрібно було визначитися щодо свого місця й ролі в нових політичних відносинах.

Першим важливим кроком на цьому шляху стала Програма, яка була прийнята на II (позачерговому) з'їзді Федерації профспілок України (далі – ФПУ). У ній відносили профспілок з державою визначалися як «соціальне партнерство», «конструктивна» й «жорстка» опозиція, допускалася можливість застосування таких методів, як страйки або відставка уряду [6, с. 11–12].

Не маючи права законодавчої ініціативи, українські профспілки були змушені шукати альтернативні механізми впливу на формування державної соціальної політики, представництва та захисту прав працівників. Із цією метою в Програмі були визначені напрями участі профспілок у законотворчій та нормотворчій діяльності.

Зокрема, передбачалася участь представників профспілок у роботі відповідних груп і постійних комісій Верховної Ради України, які займаються підготовкою законопроектів; запровадження практики обов'язкового попереднього розгляду профспілковими організаціями проектів законів і постанов, що стосуються соціально-трудових відносин; узгодження пріоритетів соціально-економічної політики; підготовка пропозицій до проектів рішень уряду, Верховної Ради та Президента України; прогнозування соціально-економічних наслідків рішень уряду та парламенту; вирішення соціальних конфліктів шляхом переговорів з органами виконавчої влади. Наголошувалося, що основою взаємовідносин профспілок і політичних партій є політика нейтральності. Профспілки також заявили про свою готовність співпрацювати з іншими громадськими організаціями з метою розбудови демократичного суспільства та спільного захисту прав й інтересів працівників [6, с. 12].

Отже, від самого початку своєї діяльності в умовах незалежності профспілки повністю відмовилися від принципу партійного керівництва ними, унеможливили використання їх політичними силами для здобуття влади, виступили за встановлення паритетних і конструктивних взаємовідносин з різними політичними партіями.

У процесі пошуку профспілками свого місця в системі політичних відносин важливою формою їх роботи стала участь у виборчих кампаніях. Під час парламентських виборів у 1994 р. та 1998 р. профспілки висували своїх кандидатів по мажоритарних округах. У результаті народними депутатами стали 7 профспілкових працівників, 4 з них працювали в Комітеті з питань соціальної політики і праці, через який вони проводили законодавчі ініціативи профспілок.

Важливим став досвід профспілок у виборах депутатів до обласних та місцевих рад. Так, у 1998 р. було обрано 71 депутата до обласних рад, понад 2 000 депутатів до місцевих рад, які представляли профспілки [15, с. 83].

У 1997 р. Федерація профспілок України зробила спробу стати самостійним політичним суб'єктом. З метою проведення до парламенту профспілкових працівників створено Всеукраїнську партію трудящих (далі – ВПТ). Проте невдалі результати її участі у виборах 1998 та 2002 рр. (менше 1 % голосів) засвідчили низький рівень політичної підтримки профспілкового руху. Головними причинами цього були: недостатня організаційна консолідація та солідарність членських організацій ФПУ, нестача фінансових ресурсів і політичного впливу, а також орієнтування виборців на інші політичні сили. Цей досвід змусив профспілки переглянути свою політичну стратегію та відмовитися від ідеї власної політичної партії.

Упродовж роботи семи сесій Верховної Ради України II скликання (1994 – березень 1998 рр.) фахівцями ФПУ подано через своїх депутатів 16 проектів законів, опрацьовано понад

360 законопроектів Верховної Ради, що стосувалися соціально-трудових відносин, внесено майже 2 тис. зауважень і пропозицій, причому значну частину з них було враховано [1].

Найбільш вагомим результатом діяльності профспілкових депутатів стало ухвалення в 1999 р. Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», який офіційно гарантував право профспілок на представництво й захист соціально-трудових прав та інтересів працівників, а також законодавчо закріпив їхню незалежність від органів державної влади, роботодавців, політичних партій і рухів.

Проте слід зазначити, що, незважаючи на формальну незалежність, значна частина профспілкових організацій продовжувала діяти за інерцією радянської моделі, зберігаючи залежність від державних структур і роботодавців, що зумовлювало необхідність їх демократичного оновлення, функціональної переорієнтації на реальний захист трудових прав працівників, пошук нових форм та методів роботи.

У 2002 р. під час виборчої кампанії до Верховної Ради України профспілкові кандидати в депутати поєднали блокування з впливовими політичними партіями та висування кандидатів у мажоритарних округах.

Водночас спроби політичного самовизначення профспілок через участь у виборчих процесах чи підтримку окремих партій не завжди були успішними. Наприклад, галузеві та регіональні профспілки були не надто активними й часто або залишалися осторонь виборчих процесів, або підтримували кандидатів від влади та роботодавців.

Отже, у перше десятиріччя незалежності профспілки постійно змінювали свою політичну тактику, шукаючи найбільш ефективні форми діяльності для лобіювання своїх інтересів у вищому законодавчому органі держави, а також в органах місцевого самоврядування. Слід зазначити, що це принесло позитивні результати, оскільки саме за участі профспілкових депутатів була створена законодавча база з питань соціально-трудових відносин, соціальної політики та діяльності профспілок. Зокрема, профспілки ініціювали законодавчі зміни у сфері праці, зайнятості, соціального страхування.

У наступних скликаннях парламенту профспілки вже не мали такої кількості народних депутатів серед профспілкових працівників. Тому з метою просування законодавчих ініціатив ФПУ з 2016 року запроваджено інститут представників профспілок у Верховній Раді України, які визначалися президією ФПУ серед чинних народних депутатів [7].

Проте, на думку О. Л. Тупиці, «обрання лобістів від профспілок через взаємодію з політичними партіями, що найбільш активно виражають їхні інтереси, не завжди ефективно. Таких лобістів не може бути багато, і соціальна роль депутата «до» й «після» виборів найчастіше різна. Тому очевидною є необхідність існування форми поєднання «профільної» діяльності профспілок із постійною активністю у сфері політики [14, с. 166].

В умовах незалежності провідною формою участі профспілок у системі політичних відносин став соціальний діалог. Україна, орієнтуючись на європейську модель соціального партнерства, утвердила трипартизм як основу взаємовідносин між державою, роботодавцями та найманими працівниками, у якій профспілки є рівноправним учасником.

У 2010 р. Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про соціальний діалог в Україні», який визначив інституційний статус профспілок у соціальному діалозі, закріпив їх право на участь у розробці державної соціальної політики, укладанні Генеральної, галузевих і територіальних угод, контролі за дотриманням законодавства про працю [13].

Профспілкові органи розширювали своє представництво та брали активну участь у діяльності Національної тристоронньої соціально-економічної ради, Національній службі посередництва та примирення, Фондів соціального страхування, Пенсійного фонду України, Українського координаційного комітету сприяння зайнятості.

У 2017 р. для більш ефективного представництва інтересів працівників під час розробки нормативно-правових актів у сфері трудових і соціально-економічних відносин та колективних переговорах з укладання Генеральної угоди, п'ять всеукраїнських профоб'єднань створили Спільний представницький орган репрезентативних всеукраїнських об'єднань профспілок на національному рівні.

У межах соціального діалогу застосовувалися такі форми взаємодії профспілок із соціальними партнерами, як участь у роботі консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади, а також представництво в складі колегій міністерств. Представники профспілок брали участь у роботі Кабінету Міністрів України, урядових комітетів і профільних комітетів Верховної Ради України. Це давало їм певні можливості брати участь у формуванні та реалізації соціально-економічної політики держави, розробці законодавчих й інших нормативних актів, а також впливати на ухвалення рішень з позиції інтересів працівників.

У межах соціального діалогу на узгодження профспілок надходили законопроекти, правові акти з питань умов праці, соціально-економічного й правового становища працівників, соціальних гарантій, зайнятості, індексації і підвищення заробітної плати, пенсій, забезпечення правових гарантій профспілкової діяльності [3, с. 80]. Проте профспілкові зауваження та пропозиції до них часто залишалися неврахованими.

Як стверджує доцент О. М. Поплавська, «...соціальний діалог в Україні є скоріше формальною (схематичною) процедурою, ніж дієвим інструментом вирішення соціально-економічних проблем країни» [5, с. 45].

Крім того, для захисту трудових прав працівників, забезпечення гідних умов праці та захисту своїх прав на професійну діяльність профспілки використовували такі методи роботи, як акції протесту та страйки. Тільки за період 2016–2021 рр. Федерацією профспілок України, її членськими організаціями проведено 25 акцій протесту, участь у яких взяли близько 300 тис. спілчан [7].

Запровадження в лютому 2022 р. правового режиму воєнного стану в Україні суттєво змінило конфігурацію політичних відносин. Низка законів України суттєво звузила права працівників і профспілок на цей період, зокрема на проведення колективних дій і страйку [12].

За таких обставин профспілки, не маючи можливості проводити колективні дії, активізували свою взаємодію з профільними парламентськими комітетами щодо законопроектів з питань праці та регулювання соціально-трудових відносин, проводили їх експертизу, зверталися до міжнародних організацій з метою недопущення порушення нормами законопроектів конституційних прав людини й міжнародних трудових норм.

Серед позитивних результатів соціального діалогу було оновлення у 2023 р. законодавства про колективні договори та угоди, що розроблялося трьома сторонами з урахуванням пропозицій профспілок [8]. Цей факт демонструє здатність сторін соціального діалогу в Україні досягати консенсусу заради спільної мети за наявності політичної волі.

Водночас в умовах війни рівень соціального діалогу ще більше знизився. Профспілкові уповноважені представники не допускалися на засідання Уряду, урядових комітетів, робочих груп. Діяльність Національної тристоронньої соціально-економічної ради майже не провадилася через організаційні проблеми урядової сторони.

Помітно зменшилася кількість укладання колективних договорів. За даними всеукраїнських галузевих профспілок, на підприємствах, в установах та організаціях у 2024 р. кількість колективних договорів, термін дії яких було продовжено, становив 4 718 (або 19%) від загальної кількості укладених і зареєстрованих колективних договорів [11].

Користуючись конституційними обмеженнями прав профспілок в умовах воєнного стану, влада продовжувала спроби лібералізації трудового законодавства, часто намагаючись

кулуарно ухвалювати важливі для суспільства рішення, ігноруючи законодавчо встановлені процедури соціального діалогу.

Слід зазначити, що Спільний представницький орган профспілок щорічно брав участь у бюджетному процесі, формуючи свої пропозиції до проєктів Державного бюджету та Бюджетної декларації України. У 2024 р. тристороння співпраця щодо підготовки пропозицій до проєктів Бюджетної декларації на 2025–2027 рр. та Державного бюджету на 2025 р. взагалі була відсутня, а пропозиції профспілок залишилися без розгляду.

Дослідники О. В. Панькова та О. Ю. Касперович зазначають, що система соціального діалогу в Україні фактично виявилася неефективною, нестійкою (нерезильєнтною) з урахуванням масштабу викликів та загроз, що постали після 2014 р. перед повномасштабним вторгненням. Фактично всі накопичені в довоєнний період проблеми залишилися невирішеними й стали негативним «фоном», на який нашарувалися руйнівні наслідки повномасштабної збройної агресії [4, с. 86].

В умовах воєнного стану вплив профспілок на ухвалення політичних рішень зменшився з метою обмеження ролі профспілкового руху в Україні з новою силою розгорнувся наступ на їхні права, розпочалося позбавлення державою профспілкового майна. З огляду на це, профспілки зверталися до Президента України, Прем'єр-міністра України та Голови Верховної Ради України про неправомірні дії щодо позбавлення профспілок права мирного володіння своїм майном, а також до Міжнародної організації праці, Міжнародної конфедерації профспілок, Європейської конфедерації профспілок щодо дотримання Україною своїх зобов'язань у сфері верховенства права, зокрема права приватної власності, конструктивного соціального діалогу та забезпечення профспілкових прав і гарантій [9].

Під час розробки нового законопроекту про соціальний діалог сторона держави намагається «розмити» соціальний діалог у трудовій сфері – громадянським, чим і зменшити вплив профспілок [2].

Висновки. В умовах незалежності України відбулася суттєва трансформація місця й ролі профспілок у системі політичних відносин, яка була зумовлена як внутрішніми суспільно-політичними, соціально-економічними змінами, так і зовнішніми, зокрема євроінтеграційним вектором розвитку держави. Від пострадянської моделі, у якій профспілки були складником державної системи, вони поступово ставали незалежними громадськими інституціями, які прагнули впливати на формування соціальної політики, брати участь у законодавчому процесі, представляти інтереси найманих працівників у взаєминах з державою й роботодавцями.

Профспілки України відіграли вагомий роль у формуванні правової бази соціально-трудових відносин, сприяли ухваленню низки законів, що закріпили їхню інституційну незалежність та право на участь у соціальному діалозі. Водночас процес утвердження політичної самостійності профспілок був доволі суперечливим: з одного боку, відбулося формальне закріплення їхньої незалежності, а з іншого – зберігалися ознаки залежності від державних структур та роботодавців.

Запровадження трипартизму, створення спільних органів соціального діалогу стали важливими елементами інституційного утвердження профспілок у системі політичних відносин. Проте їх вплив на ухвалення рішень часто залишався обмеженим, а на національному рівні значно залежав від політичної волі влади.

В умовах воєнного стану роль профспілок у політичних відносинах значно знизилася. Їх участь у формуванні соціальної політики була обмеженою, рівень соціального діалогу знизився, а влада розгорнула кампанію щодо дискредитації та зменшення ролі профспілкового руху в Україні.

Причини, які не дозволяли профспілкам стати дієвими учасниками політичних відносин, були в їхній структурній інерційності, організаційній слабкості, низькій ефективності соціального діалогу, зниженні суспільної довіри та чисельності членів. Частина профспілкового активу продовжувала мислити категоріями патерналістської залежності від держави й роботодавців. Чимало працівників продовжували сприймати профспілки як формальні структури, що не мають впливу.

Для підвищення ролі профспілок у політичних відносинах необхідно розширити механізми участі у виробленні державної політики через постійні консультативно-дорадчі органи; збільшити кількість представників профспілок у Верховній Раді України; повернутися до практики висування на виборах до парламенту, органів місцевого самоврядування кандидатів у депутати своїх профспілкових працівників; шукати нові формати співпраці з політичними партіями, громадськими рухами; підвищувати рівень політичної культури як профспілкових лідерів, так і членів організацій.

Профспілки не повинні бути інструментом у руках політичних партій. Вони мають самостійно визначати свою позицію, з огляду на інтереси членів організації, з якими депутатами співпрацювати, які ініціативи підтримувати, які політичні сили варто розглядати як партнерів.

Проте змінюватися мають не лише профспілки, а й державна політика щодо громадських організацій. Вона має бути спрямована на створення сприятливих умов для їхньої діяльності, визнання їх рівноправними учасниками соціального діалогу.

Отже, трансформація місця і ролі профспілок у системі політичних відносин України є тривалим і незавершеним процесом, який перебуває в прямій залежності від загального рівня демократизації суспільства, розвитку соціального діалогу та готовності держави визнавати їх повноправним партнером у виробленні соціальної політики. Зміцнення політичної суб'єктності є необхідною передумовою подальшого успішного розвитку профспілкового руху в Україні як важливого складника демократичної політичної системи.

Література

1. Вибори-98. Інформаційний бюлетень Координаційного комітету ФПУ. Київ, 1998. Вип. 8.
2. Виступ голови ФПУ Григорія Осового на засіданні Ради ФПУ 19 грудня 2024 р. URL: <https://www.fpsu.org.ua/materialy/26993-vystup-holovy-fpu-hryhoriia-osovoho-na-zasidanni-rady-fpu-19-hrudnia-2024-r.htm>
3. Осовий Г. В. Профспілковий рух в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник АПСВТ*. 2018. № 1. С. 76–85.
4. Панькова О. В., Касперович О.Ю. Соціальний діалог і трудова сфера України в умовах воєнного стану, євроінтеграції, цифровізації: проблеми та перспективи для повоєнного відновлення. *Економіка промисловості*. 2023. № 2(102). С. 78–104. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.02.078>
5. Поплавська О. М. Соціальний діалог в Україні: стан, ефективність, перспективи розвитку в цифровій економіці. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 26(2). С. 44–49. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_26%282%29__10
6. Програма професійних спілок України. Київ : ФПУ, 1993. 16 с.
7. Про Звіт Ради Федерації профспілок України про роботу у період з березня 2016 по березень 2021 : Постанова VIII з'їзду ФПУ № 83-3 від 25.05.2021. URL: https://www.fpsu.org.ua/images/images/2021/June/230621/83-3_Звіт_Ради_ФПУ.pdf
8. Про колективні угоди та договори : Закон України від 23.02.2023 № 2937-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2937-20#Text>
9. Про неправомірне позбавлення права мирного володіння свої майном: будівлями Будинку спілок у м. Києві та Міжнародного центру культури і мистецтв профспілок України : Постанова Президії

ФПУ №П27/12 від 20.03.2025. URL: https://www.fpsu.org.ua/images/images/2025/April/240425/27_12_про_неправомірне_позбавлення_володіння_Будинком_профспілок_та_МЦКМ.pdf

10. Про основні дії та результати діяльності ФПУ, виконання рішень Ради ФПУ під час воєнного стану та завдання на 2024 рік. Інформаційний звіт «Від Ради до Ради». Київ, 2024. 48 с.

11. Про основні завдання колективно-договірної роботи на 2026 рік : Постанова Президії ФПУ № П35/2г від 16.10.2025. URL: https://www.fpsu.org.ua/images/images/2025/October/271025/35_2г_про_завдання_колективно-договірної_роботи_2026.pdf

12. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 №389-VIII. Дата оновлення 30.04.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

13. Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23.12.2010 № 2862-VI. Дата оновлення 04.12.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text>

14. Тупиця О. Л. Соціальні детермінанти політичної діяльності профспілок. *Філософія і політологія в контексті сучасної культури*. 2012. Вип. 3. С. 162–170.

15. Федерація професійних спілок України: Док. і мат. (1997–2002). Київ, 2002. Ч. 1. 283 с.

16. Цвих В. Ф. Профспілки і громадянське суспільство: особливості парадигми відносин : дис. ... д-ра політ. наук. Київ, 2004. 455 с.

References

1. Vybyry-98. (1998). Informatsiinyi biuleten Koordynatsiinoho komitetu FPU [Elections-98. Information Bulletin of the Coordination Committee of the FPU]. Iss. 8. [in Ukrainian].

2. Vystup holovy FPU Hryhoriia Osovoho na zasidanni Rady FPU 19 hrudnia 2024 r. [Speech by the Head of the FPU Hryhoriia Osovyi at the FPU Council Meeting, December 19, 2024]. Retrieved from: <https://www.fpsu.org.ua/materialy/26993-vystup-holovy-fpu-hryhoriia-osovoho-na-zasidanni-rady-fpu-19-hrudnia-2024-r.htm> [in Ukrainian].

3. Osovyi, H. V. (2018). Profspilkovy rukh v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku [Trade Union Movement in Ukraine: Current State and Development Prospects]. *Visnyk APSVT*. No. 1. P. 76–85. [in Ukrainian].

4. Pankova, O. V., Kasperovych, O. Yu. (2023). Sotsialnyi dialoh i trudova sfera Ukrainy v umovakh voiennoho stanu, yevrointehratsii, tsyfrovizatsii [Social Dialogue and the Labor Sphere of Ukraine under Martial Law, European Integration, and Digitalization]. *Ekonomika promyslovosti*. No. 2(102). P. 78–104. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2023.02.078> [in Ukrainian].

5. Poplavska, O. M. (2019). Sotsialnyi dialoh v Ukraini: stan, efektyvnist, perspektyvy rozvytku v tsyfrovii ekonomitsi [Social Dialogue in Ukraine: State, Efficiency, and Development Prospects in the Digital Economy]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Issue 26(2). P. 44–49. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2019_26%282%29_10 [in Ukrainian].

6. Prohrama profesiinykh spilok Ukrainy. (1993). [Program of Trade Unions of Ukraine]. 16 p. [in Ukrainian].

7. Pro Zvit Rady Federatsii profesiinykh spilok Ukrainy pro robotu u period z bereznia 2016 po berezen 2021 [On the Report of the FPU Council for March 2016 – March 2021]. Retrieved from: https://www.fpsu.org.ua/images/images/2021/June/230621/83-3_Zvit_Rady_FPU.pdf [in Ukrainian].

8. Pro kolektyvni uhody ta dohory [On Collective Agreements and Contracts]: Law of Ukraine No. 2937-IX, 23 February 2023. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2937-20#Text> [in Ukrainian].

9. Pro nepravomirne pozbavlenня prava myrnoho volodinnia svoim mainom [On the Unlawful Deprivation of Peaceful Possession of Property]: Resolution of the FPU Presidium No. P27/12, 20 March 2025. Retrieved from: https://www.fpsu.org.ua/images/images/2025/April/240425/27_12_про_неправомірне_позбавлення_володіння_Будинком_профспілок_та_МЦКМ.pdf [in Ukrainian].

10. Pro osnovni dii ta rezultaty diialnosti FPU, vykonannya rishen Rady FPU pid chas voiennoho stanu ta zavdannia na 2024 rik [On the Main Activities and Results of the FPU during Martial Law and the Tasks for 2024]. Information Report «Vid Rady do Rady». 2024. 48 p. [in Ukrainian].

11. Pro osnovni zavdannia kolektyvno-dohovirnoi roboty na 2026 rik [On the Main Tasks of Collective and Contractual Work for 2026]: Resolution of the FPU Presidium No. P35/2h, 16 October 2025. Retrieved

from: https://www.fpsu.org.ua/images/images/2025/October/271025/35_2г_про_завдання_колективно-договірної_роботи_2026.pdf [in Ukrainian].

12. Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu [On the Legal Regime of Martial Law]: Law of Ukraine No. 389-VIII, 12 May 2015 (updated 30 April 2025). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].

13. Pro sotsialnyi dialoh v Ukraini [On Social Dialogue in Ukraine]: Law of Ukraine No. 2862-VI, 23 December 2010 (updated 4 December 2024). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2862-17#Text> [in Ukrainian].

14. Tupytsia, O. L. (2012). Sotsialni determinanty politychnoi diialnosti profspilok [Social Determinants of Trade Union Political Activity]. *Filosofia i politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*. Iss. 3. P. 162–170. [in Ukrainian].

15. Federatsiia profesiinykh spilok Ukrainy: Dokumenty i materialy (1997–2002) [Federation of Trade Unions of Ukraine: Documents and Materials (1997–2002)]. 2002. Part 1. 283 p. [in Ukrainian].

16. Tsvykh, V. F. (2004). Profspilky i hromadianske suspilstvo: osoblyvosti paradyhmy vidnosyn [Trade Unions and Civil Society: Features of the Relationship Paradigm]. Doctoral Thesis in Political Sciences. 455 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 12.10.2025

Стаття прийнято 26.11.2025

Стаття опублікована 22.12.2025